Datum van inontvangstneming	:	05/07/2016

Zaak C-287/16

Verzoek om een prejudiciële beslissing

Datum van indiening:

23 mei 2016

Verwijzende rechter:

Supremo Tribunal de Justiça (Portugal)

Datum van de verwijzingsbeslissing:

4 mei 2016

Verzoekende partij:

Fidelidade – Companhia de Seguros SA

Verwerende partijen:

Caisse Suisse de Compensation

Fundo de Garantia Automóvel

Sandra Cristina Chrystello Pinto Moreira Pereira

Sandra Manuela Teixeira Gomes Seemann

Catarina Ferreira Seemann

José Batista Pereira

[OMISSIS]

Verzoek om een prejudiciële beslissing van het Hof van Justitie van de Europese Unie

1 Caisse Suisse de Compensation heeft op 11 januari 2010 tegen Fundo de Garantia Automóvel en anderen een vordering in rechte ingesteld tot terugbetaling van een bedrag van 285 980,54 EUR, dat is uitbetaald aan de familieleden van haar verzekerde, Eric Seemann. Zij baseerde haar vordering op het feit dat zich op 20 mei 2004 een verkeersongeval heeft voorgedaan tussen een personenwagen (eigendom van verwerende partij Sandra Cristina Crystello Pinto Moreira Pereira

en bestuurd door haar echtgenoot, José Manuel Teixera Pereira) en een motorfiets (bestuurd door de eigenaar ervan, Eric Seemann); beide bestuurders hebben bij dit ongeval het leven gelaten.

Verwerende partijen betwistten de vordering op grond van de exceptie van het ontbreken van passieve legitimatie aangezien op de datum van het ongeval een rechtsgeldige verzekeringsovereenkomst bestond met de verzekeringsmaatschappij – thans genaamd Fidelidade – Companhia de Seguros SA, die de civielrechtelijke aansprakelijkheid van de personenwagen dekte.

In vrijwaring opgeroepen, heeft de verzekeraar (Fidelidade – Companhia de Seguros SA) aangevoerd dat de verzekeringsovereenkomst civielrechtelijke aansprakelijkheid voor wagens ongeldig was omdat de verzekeringsnemer, de vader van de voor het ongeval aansprakelijke bestuurder, bij het afsluiten van de overeenkomst bedrieglijk heeft verklaard de eigenaar en de gebruikelijke bestuurder van het voertuig te zijn.

De rechter in eerste aanleg heeft in zijn vonnis geoordeeld dat de verzekeringsovereenkomst ongeldig was en dat deze ongeldigheid kon worden tegengeworpen aan de benadeelden en dus ook aan verzoekster, die in de rechten van de benadeelden was gesubrogeerd.

De Tribunal da Relação do Porto (rechter in tweede aanleg Porto) heeft niet alleen geoordeeld dat de verzekeringsovereenkomst ongeldig was, maar ook dat deze ongeldigheid niet kon worden tegengeworpen aan de benadeelde en dus ook niet aan verzoekster.

[Or.2]

Fidelidade – Companhia de Seguros, SA, heeft hogere voorziening bij de Supremo Tribunal de Justiça (hooggerechtshof) ingesteld en daartoe aangevoerd dat de verzekeringsovereenkomst absoluut nietig was en deze nietigheid kon worden tegengeworpen aan de benadeelde en aan verzoekster.

2 **In hogere voorziening** zijn de volgende **wezenlijke vragen** aan de orde:

a) is een verzekeringsovereenkomst civielrechtelijke aansprakelijkheid voor personenwagens, die is gesloten door een persoon die bedrieglijk heeft verklaard de eigenaar en de gebruikelijke bestuurder van het voertuig te zijn, ongeldig wanneer is aangetoond dat:

– de verzekeraar de overeenkomst niet zou hebben gesloten indien hij had geweten dat de eigenaar van het voertuig de verzekeringsnemers schoondochter was;

– de verzekeraar, indien hij had geweten dat de gebruikelijke bestuurder van het voertuig de verzekeringsnemers zoon was, die slechts 23 jaar

oud is en sedert minder dan twee jaar in het bezit van zijn rijbewijs is, de overeenkomst slechts zou hebben gesloten onder voor de verzekeringsnemer meer bezwarende voorwaarden?

b) indien de verzekeringsovereenkomst absoluut nietig is, kan die nietigheid dan worden tegengeworpen aan de benadeelde en de persoon die in zijn rechten is gesubrogeerd?

3 **Het** in casu **toepasselijke Portugese recht** is vervat in artikel 428, § 1, van de Código Comercial Português (Portugees wetboek van koophandel) en de artikelen 2 en 14 van wetsdecreet nr. 522/85 van 31 december 1985.

Artikel 428 van de Código Comercial

„Een verzekering kan worden aangegaan voor eigen rekening of voor rekening van een derde.

§ 1. Indien de persoon voor wie of in wiens naam de verzekering is aangegaan, geen belang heeft in de verzekerde zaak, is de verzekering nietig.

[...]”.

Wetsdecreet nr. 522/85 van 31 december 1985

Artikel 2

(Verzekeringsplichtigen)

„1. Verzekeringsplichtig is de eigenaar van het voertuig, behalve in geval van vruchtgebruik, verkoop met eigendomsvoorbehoud en leasing, in welke gevallen de verzekeringsplicht rust op, respectievelijk, de vruchtgebruiker, de koper of de leasingnemer.

[Or. 3]

2. Indien een derde met betrekking tot het voertuig een verzekeringsovereenkomst aangaat die voldoet aan het bepaalde in dit wetsdecreet, is voldaan aan de verzekeringsplicht van de in het vorige lid genoemde personen op het tijdstip waarop de verzekeringsovereenkomst in werking treedt.

[...]”

Artikel 14

(Werking van excepties jegens de benadeelden)

„Afgezien van de uitsluitingen en nietigheidsgronden die in het onderhavige wetsdecreet zijn vastgesteld, kan de verzekeraar de beëindiging van de

overeenkomst volgens lid 1 van het vorige artikel, of de ontbinding of nietigheid ervan, volgens de geldende voorschriften, enkel aan de benadeelden tegenwerpen wanneer zij dateren van voor het schadegeval."

4 In de **Portugese rechtspraak** bestaat onenigheid over de aan deze voorschriften te geven uitlegging.

In lijn met de zienswijze die het nauwst de letter van de wet volgt, heeft de Supremo Tribunal de Justiça [in zijn arresten van 30 november 2006 [omissis], 22 maart 2007 [omissis], 20 januari 2010 [omissis] en 9 juli 2015 [omissis]] geoordeeld wat volgt:

a) De verzekeringsovereenkomst is absoluut nietig wanneer de verzekeringsnemer bedrieglijk verklaart de eigenaar en de gebruikelijke bestuurder van het voertuig te zijn, met als doel te verkrijgen dat de verzekeraar: (i) de overeenkomst sluit die hij anderszins niet zou sluiten; en/of (ii) de overeenkomst sluit onder voor de verzekerde minder belastende voorwaarden;

b) De verzekeringsovereenkomst is absoluut nietig wanneer:

– niet is voldaan aan het wettelijke vereiste van „belang" van de verzekeringsnemer, zoals gesteld in artikel 428, § 1, van de Código Comercial Português;

– waarbij het moet vaststaan dat het gaat om een economisch „belang".

c) Krachtens artikel 14 [omissis] van wetsdecreet nr. 522/85 kan de absolute nietigheid aan de benadeelde worden tegengeworpen.

Volgens deze zienswijze in de rechtspraak wordt de benadeelde, ingeval de verzekeringsovereenkomst nietig is, nog altijd beschermd door:

– de subsidiaire verplichting van het Fundo de Garantia Automóvel tot betaling van schadevergoeding (artikel 21 [omissis] van wetsdecreet nr. 522/85 van 31 augustus 1985); **[Or. 4]**

– de mogelijkheid voor de benadeelde om het Fundo de Garantia Automóvel te doen interveniëren in het geding dat hijzelf tegen de verzekeraar heeft aangespannen (artikel 29 [omissis] van wetsdecreet nr. 522/85 van 31 december 1985, juncto artikel 325 [omissis] van de Código de Processo Civil Português, zoals van toepassing op datum van instelling van het geding).

Evenwel bestaat in de rechtspraak ook een denkrichting volgens welke voor de verplichte verzekeringsovereenkomst civielrechtelijke aansprakelijkheid voor personenauto's een afwijking van het wettelijke vereiste van „belang" van

artikel 428, § 1, van de Código Comercial Português bestaat doordat de overeenkomst kan worden gesloten door een derde, zoals is bepaald in artikel 2, lid 2, van wetsdecreet nr. 522/85, zodat de vraag moet worden beantwoord tegen de achtergrond van de specifieke regeling van valse verklaringen bij het afsluiten van een verzekeringsovereenkomst, die enkel voorziet in een relatieve nietigheid, die niet aan de benadeelde kan worden tegengeworpen [deze zienswijze is gevolgd in de arresten van de Supremo Tribunal de Justiça van 16 oktober 2008 [omissis], 31 mei 2011 [omissis] en 11 februari 2016 [omissis]].

5 Niettemin rijst **twijfel omtrent de verenigbaarheid van de eerste zienswijze met de *nuttige werking* van de gemeenschapsrichtlijnen inzake de motorrijtuigenverzekering**, inzonderheid twijfel over de vraag of, naast de uitsluitingen van artikel 2, lid 1, van richtlijn 84/5/EEG, andere uitsluitingen ten aanzien van het algemeen beginsel van artikel 3, lid 1, van richtlijn 72/166/EG kunnen worden aanvaard, rekening houdend met de volgende rechtspraak van het Hof van Justitie:

- **arrest** van 28 maart 1996, **Ruiz Bemáldez** (C-129/94, EU:C:1996:143);
- **arrest** van 1 december 2001, **Benjamin Wilkinson** (C-442/10, EU:C:2011:799);
- **arrest** van 30 juni 2005, **Katja Candolin** (C-537/03, EU:C:2005:417);
- **arrest** van 19 april 2007, **Elaine Farrel** (C-356/03, EU:C:2005:20).

6 Ook moet rekening worden gehouden met de **volgende rechtspraak van het Hof van Justitie**, volgens welke **het Portugese recht inzake de civielrechtelijke aansprakelijkheid verenigbaar is met het Unierecht inzake de verzekering wettelijke aansprakelijkheid van motorrijtuigen**:

- **arrest** van 17 maart 2011, **Ferreira Santos** (C-484/09, EU:C:2011:158);
- **arrest** van 9 juni 2011, **Ambrósio Lavrador** (C-409/09, EU:C:2011:371).

[Or.5]

Volgens deze rechtspraak dient een *onderscheid* te worden gemaakt *tussen de regeling inzake de verzekeringsovereenkomst en de regeling inzake de civielrechtelijke aansprakelijkheid*. Wat eerstgenoemde regeling betreft, moet de nationale wetgeving voldoen aan de bepalingen van de richtlijnen, die thans geconsolideerd zijn, die voorschrijven dat de daarin gestelde beperkingen van de verzekeringsdekking niet aan de benadeelden kunnen worden tegengeworpen. Zoals is opgemerkt in punt 14 van het arrest Ruiz Bemáldez, bestaat de

veronderstelling dat voertuigen die op het grondgebied van de Gemeenschap aan het verkeer deelnemen, verzekerd zijn en deze veronderstelling zou komen te vervallen indien de uit de verzekeringsovereenkomst voortvloeiende excepties die naar afgeleid recht niet bestaan, aan de benadeelden zouden kunnen worden tegengeworpen. Anders dan eerstgenoemde regeling, is de regeling inzake de civielrechtelijke aansprakelijkheid een bevoegdheid van de nationale wetgever.

7 De Supremo Tribunal de Justiça twijfelt desalniettemin eraan of het feit dat de absolute nietigheid van een verzekeringsovereenkomst niet aan de benadeelde kan worden tegengeworpen, zoals uitdrukkelijk is bepaald in artikel 428, § 1, van de Código Comercial Português, te verzoenen valt met de in punt 5 hierboven aangehaalde rechtspraak van het Hof van Justitie.

8 Gelet op het voorgaande wordt het Hof van Justitie de volgende **prejudiciële vraag** gesteld:

Verzetten artikel 3, lid 1, van richtlijn 72/166/EEG, artikel 2, lid 1, van richtlijn 84/5/EEG en artikel 1 [omissis] van richtlijn 90/232/EEG inzake de onderlinge aanpassing van de wetgevingen van de lidstaten betreffende de verzekering tegen de wettelijke aansprakelijkheid waartoe deelneming aan het verkeer van motorrijtuigen aanleiding kan geven, zich tegen een nationale wettelijke regeling volgens welke een verzekeringsovereenkomst absoluut nietig is als gevolg van valse verklaringen over de eigendom van het motorrijtuig, alsmede over de identiteit van de gebruikelijke bestuurder ervan, wanneer de overeenkomst is gesloten door een persoon die geen economisch belang heeft in de deelname van het voertuig aan het verkeer en als oorzaak heeft het bedrieglijk oogmerk van de betrokkenen (de verzekeringsnemer, de eigenaar en de gebruikelijke bestuurder van het voertuig) om verzekeringsdekking tegen verkeersrisico's te verkrijgen door (i) een verzekeringsovereenkomst te sluiten die de verzekeraar niet zou hebben gesloten indien hij de identiteit van de verzekeringsnemer had gekend en (ii) een lagere premie te betalen dan de premie die gelet op de leeftijd van de gebruikelijke bestuurder verschuldigd zou zijn geweest?

[Or.6]

9 De Supremo Tribunal de Justiça beslist:

1. Aan het Hof van Justitie van de Europese Unie wordt krachtens artikel 267 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie de volgende prejudiciële vraag gesteld:

Verzetten artikel 3, lid 1, van richtlijn 72/166/EEG, artikel 2, lid 1, van richtlijn 84/5/EEG en artikel 1 van richtlijn 90/232/EEG inzake de onderlinge aanpassing van de wetgevingen van de lidstaten betreffende de verzekering tegen de wettelijke aansprakelijkheid waartoe deelneming aan het verkeer van motorrijtuigen aanleiding kan geven, zich tegen een nationale wettelijke regeling volgens welke een verzekeringsovereenkomst absoluut nietig is als

gevolg van valse verklaringen over de eigendom van het motorrijtuig, alsmede over de identiteit van de gebruikelijke bestuurder ervan, wanneer de overeenkomst is gesloten door een persoon die geen economisch belang heeft in de deelname van het voertuig aan het verkeer en als oorzaak heeft het bedrieglijk oogmerk van de betrokkenen (de verzekeringnemer, de eigenaar en de gebruikelijke bestuurder van het voertuig) om verzekeringsdekking tegen verkeersrisico's te verkrijgen door (i) een verzekeringsovereenkomst te sluiten die de verzekeraar niet zou hebben gesloten indien hij de identiteit van de verzekeringsnemer had gekend en (ii) een lagere premie te betalen dan de premie die gelet op de leeftijd van de gebruikelijke bestuurder verschuldigd zou zijn geweest?

2. De behandeling van de zaak wordt geschorst [omissis] tot de uitspraak van het Hof van Justitie over de hierboven geformuleerde prejudiciële vraag.

[omissis]

Lissabon, 4 mei 2016.